

## TÁRSADALOMISMERET\_12\_TÁVOKTATÁS\_2\_V3

### **6, Tétel - A fogyasztói társadalom válsága**

#### **A technológiafüggő életmód jelentése, a fogyasztó szabadsága és kiszolgáltatottsága**

##### **A modernizáció és a technológia összefüggése**

Gutenberg találmánya a könyvnyomtatás, a 16-17. században terjedt el, melynek katalizátor szerepe a szellemi és gazdasági életben vitathatatlan (Bibliasokszorosítások, világi művek terjesztése).

Az ipari forradalom átfogó társadalmi és gazdasági és technológiai változást hozott a 18-19. századra. A szénfűtésű gőzgépek feltalálása, textilüzemek gépesítése, gőzhajózás, gőzvasutak rohamos elterjedése a világon ugrásszerű változásokat idézett elő. Megszületett a modern ipar, létrejöttek a gyárak, amelyekben már gépek termeltek, az energiaszükségletet ásványkincsek elégítik ki, és a termelésben új - a természetben nem található anyagokat - is használnak. A hatalmasra növekvő áruforgalom összekapcsolódik a bankrendszer kiszélesedésével, az infrastruktúra, az áru- és pénztőzsde kiépülésével és a részvénytársasági forma elterjedésével. A társadalomra gyakorolt hatása eredendően változtatta meg az addig hagyományos családmódellet (→nők munkába állása, emancipáció).

A 20. századra már olyan, addig elképzelhetetlen technológiai változások mentek végbe, melyek valóban az élet minden területére kihatottak. A tudósoknak, feltalálóknak és sokszor a véletlennek köszönhetően újabb és újabb vívmányok születtek. A teljesség igénye nélkül: hangosfilm, repülőgép, rádió, televízió, radar, golyóstoll, műanyagok, számítógép, teflonedény, űrutazás, stb.

##### **Az ember, mint fogyasztó a fogyasztói társadalomban**

A fogyasztói társadalom a kapitalista gazdaság eredményeként jött létre. A tömegtermelés, a megnövekedett bérek lehetővé tették a javak létfenntartáshoz elengedhetetlen részén felüli

többletfogyasztást. A fogyasztás már nem csupán a szükségletek kielégítésének eszköze, hanem a társadalmi státusz különbségeinek megjelenítője is egyben.



A reklámok, melyek behálózzák életünket, sok esetben úgy tüntetik fel a reklámozott árucikket, mintha a vásárló számára a legfőbb elérendő cél lenne. Direkt módon semmivel sem kényszerít, de hosszú távon erősen manipulatív hatású. („mert megérdemlem”, „Egyet fizet, kettőt kap”, az élet habos oldala, stb.)

A túlfogyasztás egy fontos problémát is felvet, mégpedig a környezet- szennyezés kérdését.



## 7, Tétel - Technológiafüggő életmód



A technológia befolyásolja azt, hogy milyen termékeket kínálnak a vállalatok. A régi termékeket elavulttá teszi az új termék, találmány. A technológia nemcsak a termékeket, de azt is befolyásolja, hogy az egyes termékek hogyan jutnak el a fogyasztókhoz.

Elektromos írógép ↔ számítógépes szövegszerkesztés

Vonalas telefon, személyi hívók ↔ mobiltelefon

A szélessávú internet-technológia nemcsak filmek, zenék lejátszását teszi többek között lehetővé, de akár vásárlásainkat is ezen keresztül intézhetjük. A vonalkód a gyors fizetést és a percre pontos készletgazdálkodást is lehetővé teszi.

### Fogyasztó szabadsága és kiszolgáltatottsága

A marketing épít a *fogyasztói magatartást* befolyásoló tényezőkre, a marketingtervek kialakításakor lényeges szerepet játszik azok konkrét ismerete.

Gazdaságpolitikai okokból viszont a fogyasztók magatartását azért is érdemes megismerni, hogy a fogyasztót védeni lehessen és *tanítani egy optimálisabb fogyasztásra*. A fogyasztó ugyan szuverén gondolkodó, de befolyásolása a vállalatok részéről társadalmilag legitim tevékenység. A fogyasztók motivációinak és viselkedésének megértése (marketingkutatással) nem egy lehetőség, hanem *kötelező a vállalat sikeressége* szempontjából.

### A fogyasztók döntéshozatala és annak fő befolyásoló tényezői

1. a fogyasztókat érő különböző ingerek
2. a fogyasztói információfeldolgozás szakaszai
3. a vásárlási döntési folyamat leírása
4. a döntési folyamatot befolyásoló tényezők  
 egyéni (pszichikai) tulajdonságok

- társadalmi-kulturális tényezők
- szituációs jellemzők

A manipuláció a közvéleménynek a tömegtájékoztatás általi befolyásolása. Nemcsak árucikkeket lehet reklámmal eladni, hanem eszméket, véleményeket, politikai vagy vallási nézetrendszereket is. A film és a televízió különösen alkalmas eszköz arra, hogy vélekedésünket valamiről megváltoztassa. Fontos, hogy a műsorkészítő mit hogyan emel ki, hangsúlyoz, de igen fontos a kameraállás, a megvilágítás is. Ugyanarról az arcra lehet rokonszenves és ellenszenves fényképet is készíteni. A kockázat nagy, mert a valóság és a fikció (kitalálás) keveredik az emberek gondolkodásában.

### **Megoldásra váró problémák**

- alacsony szintű a tudatosság, minimális a pénzügyi/fogyasztói kultúra
- a kiszolgáltatottság-érzés miatt a fogyasztók nem tudják vagy nem merik érvényesíteni jogos érdekeiket, igényeiket sem
- kevés az olyan fórum, ahonnan a fogyasztók széles körben tudnának tájékozódni a lehetőségekről

## 8, Tétel - Az információs társadalom kialakulása

### A technológiai modernizáció hatásai , az informatikai és távközlési rendszerek hatásai a tanulásra és tapasztalatszerzésre

A tanulás az ismeretátadás hosszú időn keresztül a család feladata volt. A gyerekek fokozatosan kapcsolódtak a családi gazdálkodáshoz, és megszerezték a szükséges ismereteket. Amennyire a munka és a szülő engedték, túlnyomórészt télen járhattak iskolába. Ma már 6-7 éves kortól, sokszor 25-26 éves korig járnak iskolába a fiatalok. A hagyományos gyakorlati ismeretelsajátítás szinte teljes egészében az iskola feladata. Ennek ellenére az iskolai előkészítésben és az ott nyújtott sikeres munkában jelentős szerep hárul a családra.



Ma már szinte minden család rendelkezik olyan alapvető híradástechnikai eszközökkel, mint a televízió vagy a rádió. Egy 2000-es felmérés szerint a felnőtt lakosságnak a 19%-a (kb. 1.600.000 fő) rendelkezik számítógéppel. A felmérések további adatai szerint a legtöbb számítógéppel korosztály szerint a 19-49 évesek rendelkeznek,

iskolázottság szerint az érettségizettek és a diplomások (érettségizettek vannak a legtöbbben), lakhely szerint a Budapestiek, vagy a 100.000 lakosnál nagyobb városokban élők.

A technikai eszközök mellett az oktatásban, tanulásban jelentős szerepet kap az Internet használata. A kiegészítő, de sokszor az elsajátító tananyag is itt érhető el.

A számítógépes világháló, a **World Wide Web 1989**-ben született meg. Megalkotásának és elterjedésnek jelentőségét sokan összemérhetőnek tartják a tűz feltalálásával vagy a könyvnyomtatás elterjedésének jelentőségével. A világhálón az információ szabadon áramlik, behálózza az egész földet, olyan tájékozási és kapcsolattartási formákat tesz lehetővé, amelyekre a korábbi évtizedekben, évszázadokban nem volt lehetőség.

Az adatbázisokkal, akárcsak a hagyományos könyvtári katalógusokkal, az alkalmi felhasználóknak is boldogulniuk kell. Olyan felhasználói rendszerek jöttek létre, melyekkel a laikus emberek is tudnak kezelni (nem kell ismerni a keresőrendszer programjának felépítését). Ennek a rendszernek az elképzelője Vannevar Bush amerikai tudós volt, aki 1945-ben fogalmazta meg elméletét. Elképzelése a gépesített, végtelen kapacitású, mindenféle dokumentumokat magába foglaló könyvtár szerepelt, amely a felhasználó számára gyors, asszociatív keresést tesz lehetővé.

Elméletén alapul **Theodor Holm Nelson**nak a találmánya: a hipertext. A találmány lényege az, hogy a lineáris szövegfolyamon belül kisebb szövegrészeket kapcsolnak össze, s ezek a kapcsolatok a szöveget keresztül-kasul behálózzák. A hozzáférhető információmennyiség megköveteli tőlünk, hogy **tudjunk különbséget tenni lényeges és lényegtelen, valamint szükséges és szükségtelen információ között**. A hálózaton lévő információk eléréséhez, megtalálásához gyakran keresőprogramokra van szükségünk. Vannak **kulcsszó** alapján keresők (pl. [www.heureka.hu](http://www.heureka.hu)) és **tematikus** keresők ([www.hudir.hu](http://www.hudir.hu)). Az Internet hipermédia: nemcsak szöveget, hanem képet, táblázatot, hangot, filmet is továbbít, gyorsan, akár más földrészekre is. az Internet kommunikációs illemszabályait foglalja magába a Netikett ([www.kcs.hu/local/netikett.htm](http://www.kcs.hu/local/netikett.htm)).

A középiskolákban elérhető az Írisz-SuliNet honlap. Ennek egyik nyitóoldalán található egy online-iskola 11 tantárggyal (<http://oktatas.sulinet.hu>).

## **9, Tétel - Internetes kommunikációs műfajok**

A **weboldalak** vagy **honlapok** nyilvános közlésre szánt dokumentumok, amelyeket bárki megalkothat, aki internet hozzáféréssel és tárhellyel rendelkezik. Szöveget, képet, adatokat, filmszerű mozgóképeket, animációkat, hangokat is közölhetnek és tárolhatnak.

A **levelezőlisták** kisebb vagy nagyobb csoportos kommunikációra teremtenek lehetőséget egy adott témáról. Ezek lehetnek nyilvánosak vagy zártak.

A **csevegés (chat)** olyan nyilvános, élő és általában álnéven történő információcsere, amely során a résztvevők szüntelenül változhatnak.

Az e-mail személyes kommunikáció két gép és az általuk hozzáférési jogosultsággal rendelkező emberek között.

### **Az EU számára is egyre fontosabbá válik ez a probléma**

Az Európai Tanács 2000-ben lezajlott lisszaboni közgyűlésének záródokumentuma kiemelte az oktatás és a szakképzés fontos szerepét abban, hogy az európai polgárok felkészüljenek a tudás alapú társadalomra. A közgyűlést követően világossá vált, hogy az Európai Unió számára az emberi tőkébe történő beruházás a gazdaság növekedését és a társadalom stabilitását biztosító prioritássá lépett elő. Ebben az összefüggésrendszerben **az új, tudáson alapuló, digitális gazdasághoz való alkalmazkodás jelenti az elsődleges kihívást az európai oktatási rendszerek számára.** Az eredményes tanulás az európai modernizációs törekvések kulscélkitűzésévé vált

Az „**eLearning**” (elektronikus tanulás) **összefoglalja** az európai oktatási modernizációs törekvéseket, kiegészíti és átfogó, egységes keretbe helyezi az „**eEuropa 2000**”-ben és más európai programokban megfogalmazott célkitűzéseket, az oktatási, a szakképzési és általában a tanulást segítő intézmények megújítására vonatkozó elképzeléseket és szándékokat.

**A dokumentum alapvető célként jelöli meg a kommunikációs és információtechnikai eszközök (KIT) hatékony beemelését az oktatást és szakképzést szolgáló és általában a tanulást segítő intézmények működésébe.**

